

K većoj žapošljivosti **MLADIH** iz ruralnih sredina **JUŽNOG BANATA**

Izdavač

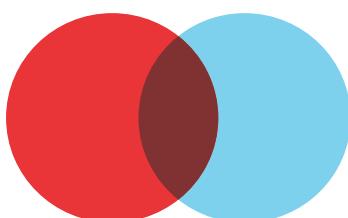
**Centar za edukaciju i transparentnost
CETRA, Dolovo**

Urednik
Predrag Mijalković

Lektura i korektura
Nenad Živković

Dizajn, priprema i štampa
Štamparija „ARTiJA“ Pančevo

Tiraž
500
Mesto i godina izdanja
Pančevo, Srbija, 2020.

CETRA

Centar za edukaciju i
transparentnost

Uvod

Priručnik koji je pred vama sumira raznovrsne aktivnosti i rezultate projekta “*Ka većoj zapošljivosti mladih iz ruralnih sredina u južnom Banatu*”, koji je “Centar za edukaciju i transparentnost – CETRA”, u saradnji sa Udruženjem građana “Omnibus”, i uz medijsku podršku sajta “Pančevo SiTi” realizovao u periodu od septembra 2019. do juna 2020. godine na teritoriji Južnog Banata. Ovaj projekat je deo regionalnog trogodišnjeg programa *Western Balkan Civil Society Organisations for Youth Employment Support WEB4YES*, čija je realizacija počela januara 2018. godine pod pokroviteljstvom Evropske unije. U programu učestvuju organizacije civilnog društva iz regiona zapadnog Balkana, a krovna organizacija zadužena za realizaciju projekta u Srbiji je *Beogradska otvorena škola*.

U fokusu projekta su pripadnici grupacije mladih ljudi starosti 18 do 35 godina koji žive u selima na teritoriji Južnog Banata, a koji pripadaju tzv. NEET socijalnoj grupi mladih (*Not in Employment, Education or Training*), koji nisu zaposleni, nisu u obrazovnom procesu, niti su u bilo kakvoj vrsti obuke, prakse ili neformalnog obrazovanja.

Podaci kažu da većina NEET mladih živi u ruralnim područjima i da su neki od njih rano napustili školovanje. Ključni problem jeste što ne postoje detaljni podaci o tačnom broju i karakteristikama ove grupe mladih, te veliki broj njih nije registrovan ni kod jedne državne agencije. To su „nedostajući“ NEET mlađi, do kojih je teško doći i posledično - teško ih je integrisati na tržište rada. Dugoročno posmatrano, oni su pod potencijalnim rizikom od „dubokog isključivanja“ iz društvene zajednice.

Zato je opšti cilj ovog projekta **povećanje vidljivosti i jačanje veština zapošljivosti i karijernih veština te socijalne grupe na tržištu rada i u javnom prostoru**. Strateški, ovim projektom se pokreće javni dijalog o načinima putem kojih se NEET mlađima sa sela može pružiti podrška u socioekonomskom osnaživanju, da bi bili motivisani, zaposleni i produktivni članovi društva.

Kontekst

1) Geografski podaci

Južnobanatski okrug se prostire na severu Republike Srbije, u jugoistočnom delu Autonomne pokrajine Vojvodina. Omeđen je rekama Dunav i Tamiš, na istoku državnom granicom sa Republikom Rumunijom, dok se na severu graniči sa opštinama Srednjebanatskog okruga - Sečanj i Zrenjanin. Zauzima površinu od 4.245 km².

Južnobanatski okrug obuhvata 94 naselja, sa 293.370 stanovnika (po popisu iz 2011. godine) i čine ga:

2) Demografski podaci

U tabeli su dati podaci o stanovništvu na teritoriji Južnog Banata za poslepopisnu 2018.godinu

*Iz publikacije Opštine i regioni u Republici Srbiji, 2019
(na sajtu Republičkog zavoda za statistiku)*

Oblast/ Grad – opština	Površina/ km ² *	Broj naselja*	Stanovništvo/ stanje 30.06.2018 (ukupno) **	Stanovništvo/ stanje 30.06.2018 na 1 km _c **
Južnobanatska oblast	4246	94	279.281	66
Pančevo	756	10	119.960	159
Alibunar	602	10	18.536	31
Bela Crkva	353	14	16.136	46
Vršac	800	24	49.270	62
Kovačica	419	8	23.874	57
Kovin	730	10	31.474	43
Opovo	203	4	9.717	48
Plandište	383	14	10.314	27

*Podaci su preuzeti od Republičkog geodetskog zavoda;

**Procena

I

O priručniku

Izrada Priručnika je zasnovana na principima participativnosti i transparentnosti i odvijala se u periodu oktobar 2019 – maj 2020. Priručnik je rezultat zajedničkog rada projektnog nosioca i projektnog partnera, uz aktivno učešće i važan angažman drugih saradnika, kao i predstavnika organizacija civilnog društva na južnobanatskoj teritoriji.

Partnerstvo sa ovim važnim stejkholderima je omogućilo definisanje barijera, a zatim i definisanje preporuka za unapređenje lokalnih javnih politika zapošljivosti NEET mlađih iz ruralnih područja, koje su zasnovane na iskustvenom okviru okrenutom poboljšanju lokalnih javnih politika.

Istraživački materijali i objavljeni tekstovi, koji su sastavni deo projektnog priručnika, poslužili su kao idejna osnova za njegovo stvaranje i definisanje opštih i specifičnih prepreka, a istovremeno i kao dobar alat za formulisanje preporuka o načinima na koje se može uticati i popraviti zapošljivost NEET mlađih iz ruralnih sredina u Južnom Banatu.

Priručnik je podeljen svim relevantnim činiocima koji utiču na kreiranje i implementiranje lokalnih i regionalnih javnih politika zapošljavanja i zapošljivosti: organima lokalnih samouprava u južnobanatskom regionu, filijalama Nacionalne službe za zapošljavanje u regionu, srednjim školama i ostalim zainteresovanim subjektima. Ova aktivnost ima za cilj informisanje šire javnosti o rezultatima i aktivnostima samog projekta i osnaživanje javnog zagovaranja usmerenog na NEET mlade i na unapređenje javnih politika.

II Metodologija istraživanja

Proces projektnog primarnog i sekundarnog istraživanja je realizovan kombinovanjem više metoda prikupljanja podataka i analize materijala, tako da je sprovedeno kroz dva osnovna segmenta:

1. Analiza postojećih dostupnih podataka iz lokalnih politika gradova i opština na teritoriji Južnog Banata koje se odnose na mlade (u kontekstu sa zakonskim, strateškim i institucionalnim okvirom na nacionalnom nivou) ;
2. Analiza podataka i rezultata dobijenih sprovođenjem projektnih aktivnosti u samim seoskim sredinama južnog Banata, a kroz radionica, obuke, konsultativne sastanke, tematske fokus grupe i intervju;

Na osnovu projektnog primarnog i sekundarnog istraživanja su:

1. Mapirane i izvedene uočene prepreke, problemi i izazovi i
2. Predložene preporuke za unapređenje zaposljivosti NEET mladih iz ruralnih područja.

Kao tehnike primarnog istraživanja korišćene su metode intervjuja i fokus grupa.

Metod intervjuja korišćen je u komunikaciji sa direktorkom Filijale Nacionalne službe za zapošljavanje Pančevo, kao i sa mladim ljudima iz različitih južnobanatskih sela, koji su pristali na razgovor. Metod fokus grupa применjen je na tri organizovane grupne diskusije u kojima su učestvovali: lokalni omladinski aktivisti i predstavnici organizacija civilnog društva; NEET mladi iz južnobanatskih sela; privrednici, preduzetnici i poljoprivrednici.

Sekundarnim istraživanjem su obuhvaćeni postojeći raspoloživi podaci iz sledećih izvora: Publikacije Republičkog zavoda za statistiku; dokumenti gradskih i opštinskih uprava na teritoriji Južnog Banata i njihove internet prezentacije; dokumenti i podaci iz drugih, javno dostupnih izvora.

III

Nacionalni kontekst

Aktuelna regulativa za mlade na nacionalnom nivou koja je ujedno i krovna regulativa i osnova lokalnim javnim politikama u sektoru mlađih jeste: *Zakon o mlađima iz 2011.godine i Nacionalna strategija za mlade od 2015-2025.*

Zakonom je data definicija mlađih, zabranjena je diskriminacija, propisana je obaveza da se na svakih deset godina donosi Strategija za mlade na lokalnom, pokrajinskom i nacionalnom nivou. Takođe je propisana i obaveza države da obezbedi novac za ostvarivanje ciljeva predviđenih strategijama. Predviđena je mogućnost osnivanja udruženja mlađih, udruženja za mlade, ali i neformalnih udruženja čiji su ciljevi usmereni ka mlađima.

Što se tiče *Nacionalne strategije za mlade za period od 2015. do 2025* (u delu koji se bavi položajem mlađih na tržištu rada), kao i *Nacionalnog akcionog plana za zapošljavanje za 2019*, osim datih pokazatelja zaposlenosti i nezaposlenosti mlađih, ne ide se dalje u analiziranje i predlaganje mera za njihovo poboljšanje.

Osnovni indikatori tržišta rada (stopa aktivnosti, stopa zaposlenosti i stopa nezaposlenosti) u prethodnih nekoliko godina ukazuju da je položaj mlađih u Srbiji nepovoljniji od ostalih starosnih grupa i da je nepovoljniji od položaja mlađih u zemljama članicama EU, prema podacima *Evrostata*. Razlog tome se navodi da su mlađi posebno osjetljiva grupa u različitim sektorskim politikama.

Ovde ćemo se osvrnuti na *Nacionalnu strategiju zapošljavanja Republike Srbije za period 2011-2020*, koja generalno ukazuje da u Srbiji lica iz ruralnih područja odlikuje izrazito veće učešće ranjive zaposlenosti (46,2%) u odnosu na urbanu populaciju (15,1%). Viši procenat ranjive zaposlenosti u ruralnoj populaciji duguje se pre svega znatno većem učešću poljoprivrednika i pomažućih članova domaćinstva, a manjem učešću zaposlenih radnika u ruralnoj u odnosu na urbanu populaciju.

Činjenicu da su mlađi posebno osjetljiva grupa na tržištu rada Srbije najbolje odslikavaju dostupni podaci Republičkog zavoda za statistiku o stopi zaposlenosti i stopi nezaposlenosti mlađih, gde stoji da je stopa NEET mlađih u zrasta 15-24 godine u ukupnoj populaciji mlađih u IV kvartalu 2019. iznosila 15,9%, dok je za isti period stopa NEET mlađih u zrasta 15-29 godina bila na nivou 19,3% (izvor: Anketa o radnoj snazi, IV kvartal 2019. godine, Republički zavod za statistiku). Većina mlađih iz ove kategorije živi u ruralnom području.

IV ***Analiza lokalnih javnih politika u južnom Banatu***

Realnost koju potkrepljuju mnoga istraživanja i analize, jeste posredno gašenje sela, sa čime su u direktnoj vezi mladi koji su rođeni i žive u tim sredinama, a koji sve više napuštaju sela. Time se takođe smanjuje broj radno aktivnog stanovništva koje tamo živi, a istovremeno se menja starosna struktura, tj. povećava se prosek godina stanovništva u ruralnim sredinama, jer u mnogim selima su većinski staračka domaćinstva.

Ako su mladi ključna snaga svake zajednice, onda njihov odlazak iz malih sredina u veće gradove predstavlja problem koji dovodi do toga da ta ključna poluga, mladost koja treba da omogući oživljavanje i prosperitet lokalne zajednice, sa resursima i potencijalima, neprestano slabii, umesto da jača.

Analizom postojećih dostupnih podataka lokalnih politika na teritoriji Južnog Banata, saznajno su objedinjene sve informacije koje gradovi i opštine nude na temu podrške zapošljivosti mladih, kako bi se date informacije koristile za analizu javnih politika koje su okrenute ka zapošljavanju i podršci zapošljivosti mladih iz ruralnih područja. Polazeći od činjenice da je transparentnost tih podataka koristan alat, dostupni podaci su analizirani, da bi se napravio sažetak sa svim prednostima i slabostima istih.

Kada su u pitanju lokalni resursi, na osnovu sprovedenih radnji, pokazalo se da sve lokalne samouprave na teritoriji Južnog Banata imaju neophodne institucije, ustanove i organizacije u sektoru obrazovanja, zapošljavanja, zdravstva, kulture, sporta, mladih, civilnog sektora; kao i potrebne ljudske i tehničke resurse.

Grad Pančevo na svom zvaničnom sajtu nudi veliki broj različitih strateških dokumenata i akcionih planova. U zavisnosti od teme samog dokumenta, grupacija mladih je u pojedinim zastupljena kroz statističke podatke. Kada su u pitanju akta koja se odnose (i) na mlade, to su:

Strategija brige o mladima grada Pančeva 2014-2017;

Akcioni plan za unapređenje obrazovanja na teritoriji grada Pančeva 2018-2020;

Lokalni akcioni plan za zapošljavanje 2019, gde je stanje na tržištu rada prikazano objedinjenim statističkim podacima sa podgrupama, bez posebno izdvojene grupe NEET mladih iz 9 sela sa teritorije grada. U planu su navedene ugrožene grupe nezaposlenih, među njima su i mladi do 30 godina sa statusom dece palih boraca i statusom dece bez roditeljskog staranja. Izvedena su deficitarna i suficitarna zanimanja u 2018; navedeni su problemi u sprovođenju politike zapošljavanja na teritoriji grada, kao i prioriteti pri zapošljavanju teže zapošljivih lica, među kojima su i mladi do 30 godina sa statusom.

Grad Vršac nema objavljene strateške dokumente vezane za mlade na svom veb sajtu, a i većini postojećih strateških akata je rok istekao, dok novih ili aktuelnih nema, osim *Lokalne strategije razvoja grada Vršca do 2020*. Ono što je zanimljivo jeste da u postojećim dokumentima koji se,

između ostalog, bave analizom lokalnog tržišta rada i radne snage, u delu koji se bavi podacima o broju zaposlenih i nezaposlenih nema starosne strukture ovih kategorija, niti se analize stanja time bave.

Opština Kovin na zvaničnom web sajtu jedinice lokalne samouprave nema strateške dokumente koji se tiču mladih.

U *Lokalnom akcionom planu zapošljavanja za 2019.godinu* prikazani su podaci o starosnoj strukturi nezaposlenih lica u opštini, na osnovu čega je evidentno da starosna grupa mladih od 15 do 29 godina čini 24 % od ukupnog broja nezaposlenih. Prateći *Nacionalni akcioni plan zapošljavanja u 2019. godini*, opština Kovin je mlade do 30 godina evidentirala kroz status teže zapošljivih lica koji će imati prioritet u okviru mera aktivne politike zapošljavanja, a koje će biti subvencionisane sufinansiranjem iz republičkog i opštinskog budžeta. Lokalni savet za zapošljavanje opštine Kovin je predložio sledeće programe: 1) javni rad; 2) program stručne prakse; 3) subvencija za samozapošljavanje. U ovom dokumentu nema podataka o mestu stanovanja u okviru starosne grupe mladih do 30 godina, niti bilo kojih drugih pokazatelia za NEET mlade u ruralnoj sredini.

Opština Opovo na zvaničnom sajtu nudi *Strategiju ruralnog razvoja 2018-2021* i *Lokalni akcioni plan za mlade 2018-2021*. Postoji i veći broj odluka, planova, zaključaka i izveštaja iz nadležnosti lokalne samouprave. Jedna od njih je i Odluka o osnivanju kancelarije za mlade, koja datira iz 2013. godine, ali je Kancelarija zvanično osnovana 2017.

Analizom *Strategija ruralnog razvoja opštine Opovo 2018-2021*, zaključak je da osim opštih pokazatelia strukture nezaposlenih lica, izraženih u brojkama, ali ne i u procentima, nema podataka koji detaljnije daju sliku o grupaciji mladih u selima opštine. Strategija je okrenuta održivom razvoju turističkih potencijala. U dokumentu je navedeno da je: “*Infrastruktura u seoskim sredinama često u vrlo lošem stanju i jedan od važnijih uzroka migracije iz seoskih sredina, te da je jedan od preduslova ekonomskog razvoja i zaustavljanja migracije iz seoskih sredina dobro razvijena infrastruktura i komunalna uređenost, zbog čega je njen razvoj prioritet razvoja opštine*”.

Strategija je prepoznala da je ulaganje u društveni život mladih na selu isto jedno od važnijih pitanja, jer mladi nemaju ni približno kulturno - društvene sadržaje kao mladi u gradu. *Lokalni akcioni plan za mlade 2018-2021* sadrži zanimljive teme koje se tiču potreba i interesovanja mladih. Tako je 2017.godine Kancelarija za mlade sprovedla anketiranje u kojem su učestvovali ispitanici uzrasta 15-30 godina. Anketiranjem je, pored drugih oblasti, bilo obuhvaćeno i zapošljavanje mladih. Od ukupnog broja ispitanika samo 6.5% je poхађalo obuke za pomoć u zapošljavanju i samozapošljavanju, a 56% ispitanika je izrazilo želju i potrebu za poхађanjem takvih obuka, dok je 68.8% ispitanika reklo da im Nacionalna služba za zapošljavanje ne može pomoći u pronalaženju posla. Kao dodatne potrebe ispitanici su naveli: Pomoć oko profesionalne orijentacije; Savetovalište o mogućnostima za zapošljavanje i samozapošljavanje i informisanost o dostupnim fondovima; Obezbediti mladima bolje uslove za volontiranje i stažiranje.

Opština Alibunar na svom web sajtu, osim *Strategije ruralnog razvoja* kojoj je prošao rok, jer je rađena za period 2010-2014, nema drugih objavljenih dokumenata i planova, ali je dato obaveštenje u kojem se pozivaju građani, udruženja i ostala zainteresovana javnost da sugestije, predloge i primedbe dostave na navedenu elektronsku adresu: predsednik@alibunar.org.rs.

Opština Kovačica na zvaničnoj web stranici ima aktuelnu *Strategiju održivog razvoja 2018 – 2025*. Analizom ovog materijala primećeno je da nema izdvojene teme koja se bavi mladima, ali su u okviru analize stanja u opštini uočene slabosti, među kojima su i negativne demografske karakteristike, odnosno negativan prirodni priraštaj i migracije stanovništva, kao i visoka stopa nezaposlenosti, koja je znatno viša kod mlađih. Od predloženih projekata po razvojnim prioritetima nije naveden ni jedan koji se odnosi na zapošljivost mlađih u ruralnim sredinama.

Drugi dokument na veb sajtu opštine Kovačica je *Lokalni akcioni plan za mlade 2014 – 2019*, koji je dobro povezao niz akcija i mera čijom realizacijom se odgovara na realne potrebe i interesovanja mlađih u lokalnoj zajednici, a do kojih se došlo istraživanjem koje je radila Kancelarija za mlade (oformljena 2009. godine). Sprovedeno istraživanje je detektovalo i visoku nezaposlenost mlađih, njihovo loše finansijsko stanje, malo prostora za podsticaj zapošljavanja, slabu komunikaciju između određenih institucija i ustanova, nepostojanje neformalnog obrazovanja i još niz drugih, realnih nedostataka na osnovu kojih su dati prioritetni predlozi, kroz operativne ciljeve, mere i aktivnosti.

Opština Bela Crkva na svom portalu od planskih dokumenata nudi *Strategiju razvoja opštine Bela Crkva 2014-2020* i *Strategiju socijalne zaštite opštine Bela Crkva 2014-2020*.

Prvi dokument daje prikaz stanja u opštini, ali u njemu nema podataka koji se posebno odnose na kategoriju mlađih i njihovu zapošljivost. Kada je u pitanju nezaposlenost, jedan od indikatora kojim se prikazuje postojeće stanje u kontekstu održivog razvoja opštine jeste stopa nezaposlenosti u odnosu na ukupno aktivno tj. radno sposobno stanovništvo na teritoriji opštine Bela Crkva i ona je je skoro duplo veća nego što je prosek Republike Srbije.

U drugom dokumentu, *Strategiji socijalne zaštite*, prikazana je starosna struktura stanovništva uz komentar da je došlo do pogoršanja nekih vitalnih karakteristika stanovništva, te da je zabeleženo smanjenje kontingenta mlađih, ali i smanjenje broja stanovnika, pre svega zbog niske stope nataliteta, visoke stope mortaliteta, kao i migracije, pre svega mlađih, u veće gradske centre. To je dovelo, prema Strategiji, da na 1 km² živi manje od 50 stanovnika, što celu opštinu svrstava u ruralno područje – po klasifikaciji Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD).

Opštine Plandište je od dokumenata na svom zvaničnom sajtu objavila:

Strategiju održivog razvoja Opštine Plandište za period od 2014. do 2020. godine;

Strategiju razvoja socijalne zaštite u Opštini Plandište za period od 2019. do 2023. godine;

Strategiju upravljanja rizicima Opštine Plandište za period od 2018. do 2020. godine;

Od planova koji se tiču mlađih ili se direktno odnose na njih, objavljeni su:

Lokalni akcioni plan za mlade opštine Plandište za period od 2015. do 2020. godine;

Lokalni akcioni plan zapošljavanja Opštine Plandište za 2019.godinu;

Kao i kod planskih dokumenata iz prethodno analiziranih opština, i ovde su dati osnovni pokazatelji i indikatori, teme i oblasti su kvalitetno istražene i obrađene, strateški ciljevi i lokalni prioriteti jasno i realistično dati, ali na kraju, kao i kod drugih opština, nedostaju prateća dokumenta koja daju relevantne podatke o sprovođenju plana, o realizovanim aktivnostima i postignutim rezultatima u tekućoj godini, iako je planom predviđen proces revizije na kraju svake kalendarske godine.

Na osnovu podataka Republičkog zavoda za statistiku, a po OECD klasifikaciji, od osam južnobanatskih samouprava, čak njih pet (Alibunar, Plandište, Opovo, Bela Crkva i Kovin) se kompletno svrstavaju u ruralno područje - jer na 1 km² svake od navedenih opština živi manje od 50 stanovnika.

Kada je u pitanju stepen razvijenosti jedne lokalne samouprave, on se određuje na osnovu *Uredbe o utvrđivanju jedinstvene liste razvijenosti regionalnih i lokalnih jedinica samouprave*, u skladu sa kojom je izrađena tabela sa prikazom razvijenosti jedinica lokalne samouprave u Republici Srbiji, podeljenih u četiri grupe (Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje (<http://www.nsz.gov.rs/>). Pančevo i Vršac ulaze u prvu grupu razvijenosti, odnosno u ostale jedinice lokalne samouprave (I i II grupa), dok njih pet ulaze u nerazvijene (III grupa), a to su: Bela Crkva, Plandište, Alibunar, Kovačica i Kovin. Opovo se nalazi u IV grupi, tzv. devastirana područja ili najnerazvijenije jedinice lokalne samouprave. Ovi parametri su signal da se posveti posebna pažnja za navedena područja.

Na osnovu analize svih portala južnobanatskih lokalnih samouprava, odnosno njihove ponude strateških akata i planova, koji se prvenstveno odnose na mlade i njihovu zapošljivost, zaključci su da:

- 1. Ne postoji standardizovani prikaz strateških planova i dokumenata, kako po pristupu temi, tako i po samom izgledu i formatu;***
- 2. Strateška akta i planovi se razlikuju, kako kvalitativno, tako i kvantitativno;***
- 3. Pojedinim strateškim aktima je istekao rok, a novi nisu usvojeni ili objavljeni.***

Ono što im jeste zajedničko je to da ni jedna jedinica lokalne samouprave se nije posebno tematski bavila mlađima koji žive na selu, a samim tim ni grupacijom NEET mlađih u ruralnim sredinama. U okviru svih ponuđenih dokumenata, položaj mlađih se ne sagledava u kontekstu aktuelne situacije na tržištu rada koju karakteriše visoka stopa opšte nezaposlenosti, racionalizacija i zabrana zapošljavanja u javnom sektoru, niske zarade, kršenje prava iz rada i po osnovu rada, visoke stope siromaštva i socijalne isključenosti. Nedostaje na zvaničnim sajtovima svih južnobanatskih gradova i opština odeljak posvećen praćenju i evaluaciji usvojenih lokalnih planova, kako bi se tačno video da li je i u kojoj meri ostvaren napredak na godišnjem nivou.

Ocena je da se mladi putem zvaničnih sajtova lokalnih samouprava ne mogu informisati čak ni uopšteno o temama koje se tiču njihovog položaja i zapošljivosti.

V

Saradnja sa Filijalom

Nacionalne službe za zapošljavanje (NSZ) Pančevo

Nacionalna služba za zapošljavanje je relevantan i važan činilac koji utiče na kreiranje i implementiranje kako nacionalnih, tako i lokalnih i regionalnih javnih politika zapošljavanja i zapošljivosti, te je njihovo uključivanje na ovom projektu bilo veoma važno.

Strukturu nezaposlenih na evidenciji Filijale NSZ Pančevo dobili smo od Filijale, predstavljenu putem tabela. Ovaj prikaz daje strukturu nezaposlenosti po kriterijumima pola i starosne strukture, radnog iskustva i invaliditeta. Kada je reč o državljanstvu, data je evidencija o broju nezaposlenih po grupama: državljeni Republike Srbije, izbeglice, interno raseljena lica i strani državljeni.

Kroz istraživanje dostavljenih tabela, ustanovljeno je da ne postoji kriterijum prikaza evidentiranih nezaposlenih osoba po mestu stanovanja, odnosno po tome da li nezaposleni pojedinac živi u gradu ili na selu.

U cilju definisanja barijera i preporuka za unapređenje zapošljivosti NEET mlađih iz ruralnih područja sa teritorije koju obuhvata Filijala NSZ Pančevo, kroz svoje organizacione jedinice: Pančevo, Alibunar, Kovačica, Kovin i Opovo, razgovarali smo sa Jelenom Šnik, direktorkom Filijale NSZ Pančevo, kako bi nam pružene informacije koristile za dalju analizu stanja u navedenim lokalnim samoupravama.

Koje programe i finansijske mere nudi Filijala NSZ Pančevo u 2020. godini?

Ove godine su to: Subvencije za samozapošljavanje; subvencije za zapošljavanje nezaposlenih iz kategorija teže zapošljivih; javni radovi; programi obuke na zahtev poslodavca i za potrebe poslodavca za zaposlenog; program pripravnika za nezaposlena lica sa srednjim i visokim nivoom kvalifikacija; program sticanja praktičnih znanja i program stručne prakse. Svi navedeni javni pozivi i programi su objavljeni 28.02.2020. godine na veb sajtu Nacionalne službe za zapošljavanje.

Osim programa i mera, tu su i određene obuke koje se redovno organizuju i koje izvode zaposleni u Nacionalnoj službi. To su : obuka za aktivno traženje posla; klub za traženje posla; trening samoefikasnosti; motivaciona obuka za niskokvalifikovana lica i lica bez kvalifikacija; Radionica za prevladavanje stresa usled gubitka posla i obuka za razvoj preuzetništva.

Među pobrojanim programima i obukama, šta je to što je mladima najatraktivnije i što najčešće biraju?

Najveće interesovanje kod mladih vlada za subvencijama za samozapošljavanje i za program stručne prakse. Subvencije za samozapošljavanje pružaju mogućnost pokretanja sopstvenog posla i neko početno ulaganje u opremu, poslovni prostor, sredstva za rad, sirovine. Mlade osobe do 30 godina su zainteresovane za ove subvencije i koriste ih. Kada su u pitanju programi dodatnog obrazovanja koje nudi NSZ, najveće interesovanje vlada za programom stručne prakse gde je interesovanje uvek veće od planiranih kvota za Filijalu Pančevo.

Koja su to deficitarna i suficitarna zanimanja koja izdvajate?

Deficitarna zanimanja su iz oblasti: Prosvete (profesor matematike, fizike i nemačkog jezika); zdravstva i farmacije (doktori medicine i diplomirani farmaceuti), kao i diplomirani veterinar.

Suficitarna zanimanja su: Nekvalifikovani radnici; ekonomski tehničar; hemijsko tehnološki tehničar; hemijski tehničar; prehrambeni tehničar; prodavac; maturant gimnazije; poljoprivredni tehničar; veterinarski tehničar; građevinski tehničar; knjigovođa i diplomirani pravnik.

Koji programi zapošljavanja uključuju lica iz kategorija teže zapošljivih?

Jedan od tih programa je Subvencija za zapošljavanje nezaposlenih iz kategorija teže zapošljivih. Ove subvencije su namenjene poslodavcima koji žele da zaposle na neodređeno lica sa evidencije NSZ koja pripadaju tim kategorijama. Kategorije teže zapošljivih za 2020.godinu su:

Mladi do 30 godina starosti bez kvalifikacija/ sa niskim kvalifikacijama;

Mladi u domskom smeštaju, hraniteljskim porodicama i starateljskim porodicama;

Stariji od 50 godina; Viškovi zaposlenih; Romi; Osobe sa invaliditetom;

Radno sposobni korisnici novčane socijalne pomoći;

Dugoročno nezaposleni; Žrtve porodičnog nasilja.

U prethodne dve godine (2018. i 2019.) NSZ je imala konkurse za subvencije za samozapošljavanje preko IPA programa koji su uključivali samo mlade do 30 godina i viškove zaposlenih.

Na koji način se ocenjuju podneti zahtevi za subvencije za samozapošljavanje?

Sistemom bodovanja. U samom bodovanju zahteva za subvencijom za samozapošljavanje dodeljuju se dodatni bodovi za kategorije teže zapošljivih, kao što su mlađi do 30 godina starosti, viškovi zaposlenih, Romi, žene, osobe sa invaliditetom, ali se, takođe bodovi dodaju i kada lica planiraju da zasnuju delatnost u jedinicama lokalnih samouprava koje se nalaze u 3. i 4. kategoriji razvijenosti.

Da li u okviru programa postoje posebni programi koji se bave osnaživanjem NEET mlađih?

Ne postoje posebni programi koji se bave grupacijom NEET mlađih.

Kako udaljenost Filijale utiče na aktivno traženje posla?

Udaljenost filijale ne bi trebalo da ima uticaj na aktivno traženje posla lica. U današnje vreme komunikacija putem interneta je zastupljena. Filijala ima svoje ispostave gde lica mogu da odu na savetovanje. Obuke koje organizujemo takođe je moguće organizovati u svih pet opština koje obuhvata filijala Pančevo.

Da li je moguće predstavljanje programa na posebno organizovanim tribinama u naseljenim mestima?

Filijala Pančevo je u 2019. godini organizovala promocije svojih programa, odnosno mera aktivne politike zapošljavanja u opštinama u kojima postoje ispostave. Promocije su organizovane u Kovinu, Kovačici, Alibunaru, Opovu. Za organizovanje promocija u mestima (selima) koja pokrivaju ove opštine nemamo dovoljno kapaciteta kako tehničkih, tako i u ljudskim resursima. U 2020. godini će biti organizovane iste promocije. Ove godine filijala Pančevo sprovodi takozvane Karavane zapošljavanja, gde predstavnici službe odlaze u manje razvijene sredine i omogućavaju da se lica prijave na evidenciju i odmah dobiju sve potrebne podatke koji se odnose na usluge koje pruža NSZ.

Koji su vaši ostali kanali informisanja za programe i finansijske mere?

Poslodavci i lica koja su zainteresovana za programe mogu se informisati putem sajta NSZ, publikacije Poslovi, Filijale NSZ Pančevo sa svojim ispostavama u Opovu, Kovačici, Alibunaru i Kovinu.

Kako sprečiti tzv.nepotrebnu proizvodnju kadrova, odnosno kako uskladiti sistem obrazovanja sa potrebama tržišta rada?

Svakako da postoji saradnja sa školama, ali teme koje se odnose na uvođenje određenog zanimanja nisu u nadležnosti Nacionalne službe za zapošljavanje. Mi svakako radimo anketiranje poslodavaca i pratimo potrebe istih. Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, kao i Ministarstvo prosветe se bave ovim temama.

Šta nam možete reći o saradnji Filijale NSZ Pančevo sa drugim institucijama?

Partneri sa kojima sarađujemo na unapređenju zapošljivosti su prvenstveno poslodavci i lokalne samouprave. Sa poslodavcima su to redovni kontakti u vidu obilazaka poslodavaca i informisanja o merama koje mogu da iskoriste za lica koja bi hteli da zaposle ili da obuče. Sa lokalnim samoupravama je saradnja u vidu sufinsiranja programa i mera aktivne politike zapošljavanja. Lokalne samouprave prepoznaju koje bi mere i programi zapošljavanja ili obuke unapredili zapošljivost na njihovim teritorijama na osnovu strukture nezaposlenih lica po obrazovanju, godinama života, polu. Lokalne samouprave učestvuju sa delom svojih novčanih sredstava, a deo obezbeđuje NSZ. Pored redovnih mera i subvencija koje NSZ nudi na teritoriji cele Srbije, ove mere su dodatne aktivnosti koje služe za unapređenje zapošljivosti.

VI

Pregled izvršene analize i klasifikacija podataka za mlade nezaposlene osobe pri Filijali NSZ Pančevo

Na osnovu zvaničnih podataka Filijale NSZ Pančevo, sa stanjem na dan 31.01.2020, urađena je analiza i klasifikacija podataka vezanih za mlade, nezaposlene osobe starosti od 15 do 35 godina, koje su evidentirane pri Filijali Nacionalne službe za zapošljavanje Pančevo, a koje žive na teritoriji sledećih jedinica lokalne samouprave: Pančevo, Alibunar, Kovačica, Kovin i Opovo. U nastavku dajemo pregled izvršene analize i klasifikacije predmetnih podataka.

Pančevo

Ukupan broj svih nezaposlenih lica: **6.815 lica**

Ukupan broj mladih nezaposlenih (15 – 35 god) **1.908 lica**, što je 28% od ukupnog broja svih nezaposlenih. Prosečna starost mladih nezaposlenih lica je 24,88 godina

Godine starosti	Nezaposlena lica	Prosečna starost	Prvi put traže zaposlenje / bez radnog iskustva	Bili u radnom odnosu / radno angažovani
15-19 godina	157	18,46	142	15
20-24 godine	406	22,11	310	96
25-29 godina	622	26,99	386	236
30-34 godine	723	31,99	356	367
Ukupno	1.908	24,88	1.194	714

Opovo

Ukupan broj svih nezaposlenih **706 lica**

Ukupan broj mladih nezaposlenih (15 – 35 god) **208 lica**, što je 29,46% od ukupnog broja svih nezaposlenih. Prosečna starost mladih nezaposlenih je 24,96 godina.

Godine starosti	Nezaposlena lica	Prosečna starost	Prvi put traže zaposlenje / bez radnog iskustva	Bili u radnom odnosu / radno angažovani
15-19 godina	18	18,44	16	2
20-24 godine	41	22,05	31	10
25-29 godina	69	27,35	42	27
30-34 godine	80	32	38	42
Ukupno	208	24,96	127	81

Kovin

Ukupan broj svih nezaposlenih **2.134 lica**

Ukupan broj mladih nezaposlenih (15 – 35 god) **734 lica**, što je 34,39 % od ukupnog broja svih nezaposlenih. Prosečna starost mladih nezaposlenih lica je 24,77 godina.

Godine starosti	Nezaposlena lica	Prosečna starost	Prvi put traže zaposlenje / bez radnog iskustva	Bili u radnom odnosu / radno angažovani
15-19 godina	84	18,21	79	5
20-24 godine	205	21,91	149	56
25-29 godina	216	26,96	141	75
30-34 godine	229	32,01	132	97
Ukupno	734	24,77	501	233

Kovačica

Ukupan broj svih nezaposlenih **1.985 lica**

Ukupan broj mladih nezaposlenih (15 – 35 god) **681 lica**, što je 34,30 % od ukupnog broja svih nezaposlenih. Prosečna starost mladih nezaposlenih lica je 24,76 godina.

Godine starosti	Nezaposlena lica	Prosečna starost	Prvi put traže zaposlenje / bez radnog iskustva	Bili u radnom odnosu / radno angažovani
15-19 godina	65	18,05	59	6
20-24 godine	166	21,96	129	37
25-29 godina	208	27,15	146	62
30-34 godine	242	31,91	150	92
Ukupno	681	24,76	484	197

Alibunar

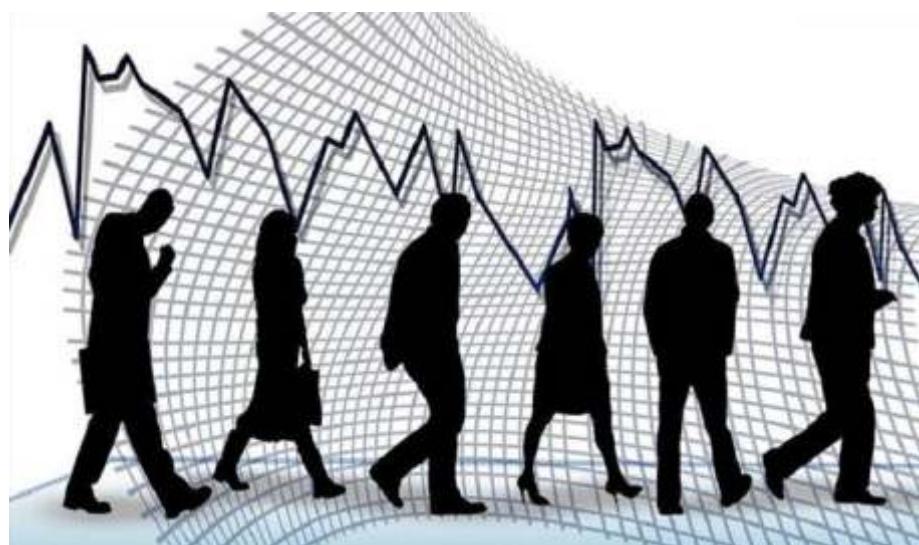
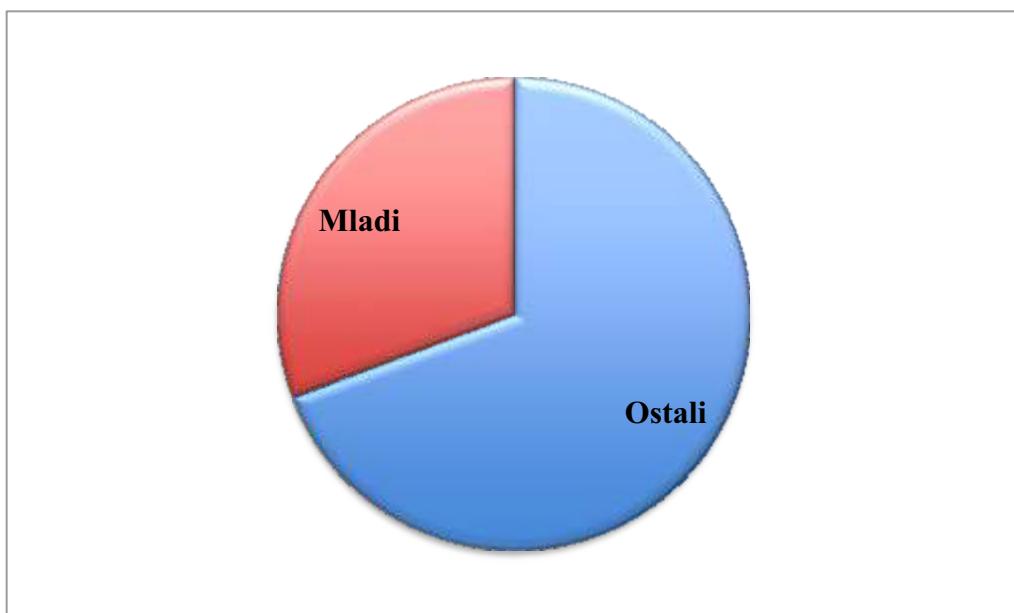
Ukupan broj svih nezaposlenih **1.855 lica**

Ukupan broj mladih nezaposlenih (15 – 35 god) **615 lica**, što je 33,15 % od ukupnog broja svih nezaposlenih. Prosečna starost mladih nezaposlenih je 24,65 godina.

Godine starosti	Nezaposlena lica	Prosečna starost	Prvi put traže zaposlenje / bez radnog iskustva	Bili u radnom odnosu / radno angažovani
15-19 godina	78	18,10	74	4
20-24 godine	139	21,89	104	35
25-29 godina	191	26,85	132	59
30-34 godine	207	31,79	111	96
Ukupno	615	24,65	421	194

Ukupan broj nezaposlenih lica sa datumom preseka 31.01.2020. godine, a po podacima pančevačke Filijale NSZ-a za teritoriju Pančeva, Alibunara, Kovačica, Kovina i Opova je 13.495. Ovaj broj značajno je manji u odnosu na prethodni presek dvanaest meseci ranije, kada je taj broj bio 15.390.

Ukupan broj mladih nezaposlenih na području pančevačke Filijale NSZ-a je 4.146, što je 30, 72 % od ukupnog broja nezaposlenih lica.

VII *Projektne aktivnosti*

S obzirom da je opšti cilj projekta “*Ka većoj zapošljivosti mladih iz ruralnih sredina u južnom Banatu*” zapravo povećanje vidljivosti i jačanje veština zapošljivosti i karijernih veština NEET mlađih na tržištu rada i u javnom prostoru, naša organizacija je implementirala zaokružen paket projektnih aktivnosti inovativnog sadržaja za mlađe u južnom Banatu.

1. Radionice sa NEET mlađima

U periodu trajanja projekta sprovedeno je 8 treninga i obuka za NEET mlađe južnog Banata, koje je ukupno pohađalo 108 nezaposlenih mlađih ljudi. Od toga, 6 radionica, na temu karijernog savetovanja i podrške razvoju omladinskog preduzetništva održano je na terenu (4 u Pančevu, 1 u Starčevu, 1 u Vršcu), dok su 2 radionice organizovane online – putem ZOOM aplikacije.

Popunjavanjem evaluacionih upitnika nakon održanih radionica, učesnici su ocenili da im je ova aktivnost podigla stepen znanja, veština i informisanosti, te da su na taj način poboljšali svoje personalne, interpersonalne i radne kompetencije važne za tržište rada.

2. Radionice sa organizacijama civilnog društva južnog Banata

Važna projektna aktivnosti su dve jednodnevne radionice sa predstavnicima južnobanatskih organizacija civilnog društva koje rade na selu ili su njihove delatnosti okrenute i ruralnom razvoju.

Ove radionice održane su u Banatskom Novom Selu, koje se nalazi na teritoriji grada Pančeva. Organizacije i udruženja koja su učestvovala na radionicama imaju u svojoj strukturi mlade i sarađuju najčešće sa mladim volonterima.

Aktivisti organizacija civilnog društva su kroz izvođenje 2 modularne radionice stekli neophodno znanje i veštine za dalje angažovanje na socio-ekonomskom osnaživanju mlađih, na javnom zagovaranju

inkluzivnih politika zapošljivosti i preduzetništva NEET mlađih iz ruralnih područja. Samim tim su ojačali i kapacitete svojih organizacija.

Važan rezultat ove aktivnosti je uspešno formiranje južnobanatske mreže organizacija civilnog društva, koje su potpisale Protokol o

saradnji. Ovaj Protokol predviđa nastavak zajedničkih aktivnosti na promociji proaktivne i smislene javne politike zapošljavanja i podrške zapošljivosti mlađih iz ruralnih područja u regionu.

3. Fokus grupe

Sa ciljem da se kvalitativno profilišu sve projektne teme, definišu aktuelni nedostaci, ali i ideje za njihovo prevazilaženje, organizovani su konsultativni sastanci fokus grupa, gde su učestvovali: omladinski aktivisti, predstavnici organizacija civilnog društva i lokalnih medija, NEET mladi iz južnobanatskih sela, privrednici, preduzetnici i poljoprivrednici južnog Banata. Teme održanih sastanaka su bile:

- ④ Prepreke u realizaciji politika zapošljavanja i zapošljivosti NEET mladih na selu;
- ④ Specifičnosti sela koje utiču na jačanje mladih na selu;
- ④ Aktivnosti kojima se kratkoročno i dugoročno prevazilaze mapirane prepreke;
- ④ Da li preduzetnici, privrednici i poljoprivrednici mogu uticati na jačanje kapaciteta NEET mladih na selu

Učesnici su, u okviru sastanaka fokus grupe, analizirali unutrašnje i spoljne faktore koji utiču na postizanje opšteg cilja projekta sadržanog već u samom njegovom nazivu "*Ka većoj zapošljivosti mladih iz ruralnih sredina u južnom Banatu*". Njihova analiza je objedinjena sledećim zaključcima:

* ***Unutrašnji faktori*** koji su korisni za postizanje opšeg cilja, odnosno koji se mogu definisati kao prednosti su: osnaženi NEET mladi koji su prošli edukacije i treninge, jačanje ljudskih resursa kroz formiranje južnobanatske mreže organizacija civilnog društva i njihov dalji timski rad na zagovaranju inkluzivnih politika zapošljivosti; povezivanje sa predstavnicima privatnog sektora; bolja informisanost građana ove regije o problemima NEET mladih sa sela; održivost edukativne web platforme za dalje jačanje veština zapošljivosti mladih.

Negativni unutrašnji faktor, tj. slabost koju je neophodno pretvoriti u prednost je nedovoljna spremnost seoskih mesnih zajednica i njenih predstavnika da se uključe i sarađuju na projektima ovakvih ili sličnih tema i ciljeva. Potrebno je dugoročno obezbediti i komunikaciju sa javnim

službama lokalnih samouprava i organizacija civilnog društva južnog Banata, kako bi svi zajedno saradivali na unapređenju lokalnih javnih politika zapošljivosti NEET mlađih iz ruralnih područja.

* **Kod spoljnih faktora** koje definišemo kao šansu, priliku, odnosno mogućnosti, mogu se istaći: svi postojeći strateški i ostali dokumenti u kojima postoji osnov za realizaciju cilja; spoljni saradnici koji daju svoj doprinos – nezavisni mediji i mlađi ljudi spremni da govore o svojim problemima; saradnja sa Filijalom NSZ Pančevo; učešće na forumima koji se realizuju na temu zapošljivosti; socijalne mreže kao poseban info kanal; domaći i međunarodni fondovi i konkursi koji su posvećeni ovoj temi.

Ono što se kroz analizu okoline očitavaju kao spoljne pretnje jesu: ekonomski i društvena kriza; promene u spoljnoj okolini: iseljavanja; devastacija sela; sadašnji zakonski okvir za domaće investitore; nedovoljna sredstva za samozapošljavanje i razvoj preduzetništva, privrede i poljoprivrede; nedovoljna intersektorska saradnja svih subjekata koji utiču na zapošljivost mlađih; spore i nedovoljne promene u okviru obrazovnog sistema; nedovoljna posvećenost predstavnika javnih i lokalnih politika.

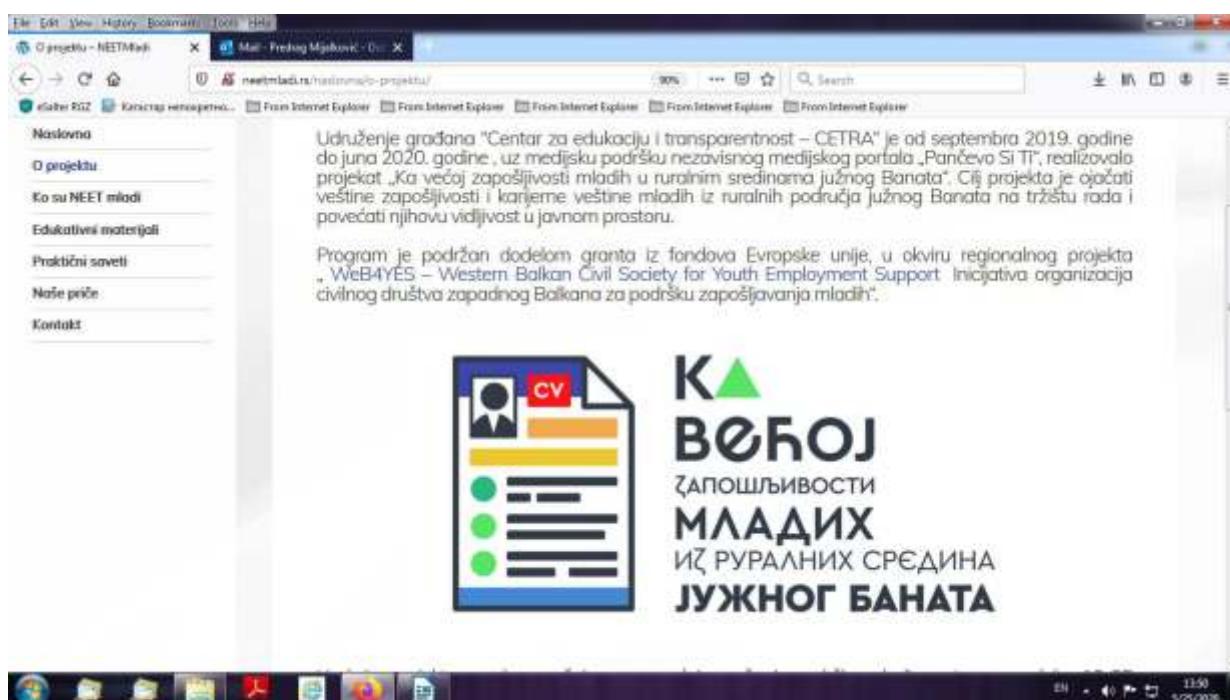
4. Serijal novinarskih tekstova reportaža na portalu “Pančevo Si Ti”

Uporedno sa pobrojanim aktivnostima, u projektnom periodu su na nezavisnom online medijskom portalu *Pančevo Si Ti* (<https://www.pancevo.city>) objavljene terenske reportaže i intervjuji sa mlađim ljudima koji žive u ruralnim područjima južnog Banata. Iz njihovih životnih priča može se zaključiti o njihovom neretko marginalizovanom statusu, o razmerama ovog problema u društvu, kao i o kretanjima na tržištu rada.

Oni su svojim svedočenjem o dosadašnjem školovanju, zaposlenju, radnom iskustvu, potrazi za poslom, (ne)postojanju mera za povećanje zapošljivosti, eventualnim sezonskim ili radnim angažmanom u inostranstvu pružili šиру sliku o ovom problemu i dali neophodnu građu za dalja istraživanja ovog fenomena, ali i za osmišljavanje politike koje mogu da doprinesu da on bude ublažen (na primer, kakve podsticajne mere ili olakšice treba sprovesti i pružiti u sferi zapošljavanja i pokretanja sopstvenog biznisa). Istovremeno su se čitaoci informisali i senzibilisali za skup problema sa kojima se mladi sa sela koji nemaju zaposlenje, ne školuju se, niti pohađaju praksu, suočavaju.

5. *Edukativna web platforma*

Na web adresi: <http://neetmladi.rs/> kreirana je edukativna platforma projekta, na kojoj se nalaze obrazovni materijali namenjeni NEET mladima, edukativni tekstovi o veštinama zapošljivosti, praktični saveti o karijernim veštinama. Takođe, na ovoj veb platformi se nalazi okačen i projektni priručnik koji se nalazi pred vama – spreman za besplatno preuzimanje.

VIII PRESEK STANJA I KLUČNI IZAZOVI

Zakon o mladima Republike Srbije iz 2011. godine nije propisao obavezu za pokrajine i lokalne samouprave da raspisuju konkurse za finansiranje projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora. Zakon kaže da se finansiranje vrši u skladu sa interesima i potrebama autonomne, odnosno, lokalne samouprave i njihovim ekonomskih mogućnostima. To u praksi može da dovede do toga da mladi na teritorijama nekih siromašnijih lokalnih samouprava neće dobiti sredstva za projekte, jer lokalna uprava nema sredstava da im to obezbedi, dok mladi iz nekih bogatijih samouprava mogu dobiti sredstva za ostvarivanje svojih interesa. Način dodelje sredstava takođe nije regulisan ovim zakonom, nego se ostavlja mogućnost lokalnim samoupravama da same određuju kako će dodeljivati sredstva udruženjima mladih, što u praksi može da dovede do zloupotreba.

Primetan je značajan nedostatak temeljnog sagledavanja položaja mladih na tržištu rada, jer položaj mladih nije određen samo stopom nezaposlenosti, nego i kvalitetom zaposlenosti, kao i brojnim ličnim, ekonomskim i širim socijalnim faktorima i različitim sferama kao što su: ekomska i društvena kriza, održivi rast, migracije, mesto stanovanja, pitanja osnivanja porodice i mnoge druge. Upravo sve to treba uzeti u obzir kada se kreiraju javne politike za mlade, koje treba da zadovolje kako obimom, tako i kvalitetom.

“Centar za edukaciju i transparentnost” je, baveći se pitanjem zapošljivosti NEET mladih u ruralnim sredinama južnog Banata, ustanovio da postoji čitav niz vrlo savremenih prepreka i

izazova u pogledu zainteresovanosti NEET mlađih sa sela za pristup tržištu rada, kao i u pogledu njihove informisanosti o potencijalnim prilikama za zapošljavanje ili pokretanje omladinskog preduzetništva. Ovi izazovi u teritorijalnom smislu nadrastaju region južnog Banata, te se može reći da je najveći broj prepreka sa kojima se NEET mlađi sreću u našem regionu takve prirode da te prepreke zapravo postoje i u drugim delovima naše zemlje.

Izdvajamo ključne izazove:

Nevidljivost grupacije NEET mlađih u strateškim aktima, planovima i statističkim podacima nacionalnih i lokalnih javnih politika zapošljavanja i zapošljivosti;

Nepostojanje objedinjenih statističkih podataka koji posebno evidentiraju NEET mlađe i klasificuju ih dalje po mestu stanovanja (selo – grad);

Dinamika promena obrazovnog sistema nije prilagođena tehnološkim i strukturnim promenama, što se očitava sporim i nedovoljnim promenama u okviru obrazovnog sistema;

Neprepoznavanje i neuvažavanje potreba i specifičnosti manjih lokalnih zajednica u strateškim i planskim dokumentima javnih politika često dovodi do nemogućnosti primene propisanih modela i mera u tim istim manjim, lokalnim zajednicama;

Nedovoljno efikasna komunikacija i saradnja između institucija, ustanova i organizacija u čijoj su nadležnosti položaj mlađih i njihova zapošljivost u jednoj jedinici lokalne

samouprave. Ovo je najčešće povezano sa nedovoljnim ljudskim resursima, nedostatkom koordinacije između regionalnih i lokalnih institucija koje se bave mladima, ograničenim nadzorom i evaluacijom lokalnih politika zapošljivosti, te nedovoljnom primenom standard u radu lokalnih Kancelarija za mlade i drugih aktera koji se bave mladima na lokalnom nivou;

Ne postoje posebno izdvojeni programi u okviru sektorskih politika i aktuelnih programa koji bi se fokusirano bavili osnaživanjem NEET mlađih u ruralnim sredinama;

Subvencije za podsticaj zapošljavanja i samozapošljavanja mlađih na selu su nedovoljne, a investicioni fondovi za razvoj poljoprivrede i preduzetništva mali. Mladi ne pokazuju interes za bavljenje poljoprivredom kao osnovnom delatnošću jer ili nemaju svoju zemlju koju bi eventualno počeli obrađivati, ili im je obradiva površina mala za započinjanje sopstvenog posla. Takođe, pošto su plate u privatnom sektoru niske, a cena autobuskih karata do grada visoke, mlađi nezaposleni radije ostaju u zajednici sa svojim roditeljima, i pomažu oko poslova u kući i na njivi;

Većina sela nema utvrđen plan detaljne regulacije, nema uređene i regulisane lokacije za izgradnju proizvodnih pogona;

Nedovoljno uređena komunalna infrastruktura u seoskim sredinama je jedna od važnih detektovanih prepreka. Loša putna mreža, nepostojanje kanalizacione mreže, pitanje upravljanja otpadom, problem oko vodosnabdevanja, nedovoljna uređenost samih naselja su takođe uzroci povećane migracije i smanjenja stanovništva u ruralnim sredinama, što poskupljuje ne samo izgradnju infrastrukture, nego onemogućava njen održavanje, koje je sve skuplje zbog malog broja stanovnika;

U selima nema organizovanih edukacija, tribina i svih drugih aktivnosti neformalnog obrazovanja koje se za sada uglavnom realizuju u gradovima/opštinama;

Nedovoljna aktivnost na planu informisanja mlađih sa sela o mogućnostima zapošljavanja i otvorenim novim radnim mestima;

Nemogućnost sticanja neophodne prakse za NEET mlađe kroz volontiranje i stažiranje;

U većini seoskih naselja nema namenskog prostora za mlađe ljude i njihove aktivnosti;

Ponuda za prekvalifikacijom za aktuelna deficitarna zanimanja i zanate je mala u odnosu na interesovanje nezaposlene grupe mlađih.

IX ***PROJEKTNE PREPORUKE***

Na osnovu celokupnog rada i angažmana “*Centra za edukaciju i transparentnost*” na realizaciji ovog projekta, a posebno kroz terensko i desk istraživanje i razgovor sa NEET mladima regiona južnog Banata, definisali smo čitav niz jasnih preporuka koje mogu pomoći donosiocima odluka na lokalnom i nacionalnom nivou da na strateški način i celishodnije planiraju javne politike zapošljavanja i zapošljivosti mlađih, pogotovo u ruralnim sredinama. U nastavku dajemo pregled definisanih preporuka, čija potencijalna primena u regionu južnog Banata ima punu validaciju kroz ovo projektno istraživanje. Preporuke su:

1. Propisati zakonsku obavezu za sve lokalne samouprave da raspisuju konkurse za finansiranje projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora, a zakonom regulisati i način na koji će lokalna samouprava finansirati projekte i dodeljivati sredstva udruženjima mlađih, kako ne bi došlo do zloupotreba.
2. Briga o mladima treba da postane strateško opredeljenje svake lokalne zajednice kroz kompletno sagledavanja svih faktora koji utiču na položaj mlađih i njihovu zapošljivost. U tom smislu neophodno je da sve analize, statistički i ostali podaci budu iskazani i za grupaciju NEET mlađih, sa podgupom koja se odnosi na mesto stanovanja(grad-selo), te i na taj način povećati vidljivost mlađih na selu, jačati njihove veštine zapošljivosti, karijerne veštine na tržištu rada i u javnom prostoru.
3. Prilagoditi,odnosno ubrzati dinamiku kojom obrazovni sistem prati tehnološke i strukturne promene. Neophodna je reforma obrazovanja kroz uvođenje više praktičnih znanja u škole, podstičući inovativnost i kreativnost, potrebno je vratiti radionice u škole, raditi na afirmaciji zanatstva, praktičnih znanja i veština i dualnog obrazovanja. Povećati šanse mlađih na tržištu rada kroz različite oblike dodatnog obrazovanja i obuke koji uključuju programe volontiranja, radne prakse i pripravničkog rada, kao i inoviranje znanja i veština. U cilju uspešnog uključivanja u tržište rada neposredno posle završetka školovanja, ali i prevencije prevremenog

napuštanja procesa obrazovanja, potrebno je široko primenjivati praksu karijernog vođenja i savetovanja na svim nivoima obrazovanja, uključujući i informisanje o stanju i perspektivama na tržištu rada, kao i sadašnjim i očekivanim šansama određenih profesija na tržištu rada. Preduzeti sve neophodne korake kako bi se obezbedilo da obrazovni sistem i sistem obuka odgovaraju na potrebe tržišta rada.

4. Svako naseljeno mesto, počev od svog geografskog položaja, broja stanovnika, infrastrukturne uređenosti, povezanosti sa većim naseljima, ima svoje različitosti i u skladu sa tim svoje specifične uslove i potrebe, koje se često ne poklapaju sa nacionalnim propisanim merama i uslovima. Zbog toga i seoskim mesnim zajednicama treba zakonom opredeliti propisane nadležnosti i uloge u procesima vezanim za zapošljavanje mladih, jer one u selima najbolje mogu da prepoznaju i utvrde prioritetne potrebe svih meštana, samim tim i mladih ljudi koji tamo žive.
5. Potrebno je sistemsko i blagovremeno praćenje sprovođenja programa i mera za mlade u južnom Banatu, kao i stručna procena ostvarenih rezultata u tom procesu, što je jedan od ključnih segmenata planskog bavljenja lokalnom omladinskom politikom. Potrebno je da se proces revizije programa i mera radi na kraju svake kalendarske godine i da se na taj način obezbede relevantni podaci o postignutim rezultatima.
6. Primeniti utvrđene standarde rada lokalnih Kancelarija za mlade u gradovima/opštinajužnog Banata, unaprediti saradnju sa medijima, te unaprediti znanja i veštine lokalnih aktera koji se bave položajem mladih.
7. Razviti sistem praćenja i samovrednovanja kvaliteta rada Kancelarija za mlade gradova/opštinajužnog Banata.
8. Formirati Savet za mlade pri seoskim mesnim zajednicama, koji će se baviti pitanjima od značaja za položaj mladih na selu i njihovu zapošljivost.
9. Pokrenuti sveobuhvatno istraživanje u lokalnim zajednicama, kojim bi se analizirao i utvrđio položaj mladih i njihova zapošljivost, kako bi se na

osnovu dobijenih podataka projektovale mere i posebni programi usmereni ka osnaživanju NEET mladih u ruralnim područjima.

- 10.** Inicirati izradu lokalnih akcionalih planova za omladinsko preduzetništvo u gradovima/opštinama južnog Banata. Podaci ukazuju da većina samozaposlenih mlađih u Srbiji ostaje u samozapošljavanju zato što ne mogu da pronadu zaposlenje za platu, a ne zato što su tako izabrali. To govori da bi trebalo uložiti napore da se promoviše preduzetništvo i podrže mlađi pri pripremi i sprovođenju svojih poslovnih ideja već od ranih dana.
- 11.** Pristupiti planskom uređenju lokacija u selima za podizanje proizvodnog pogona, kako bi se stanovništvo, a i data ruralna sredina ekonomski stabilizovala. Samu lokaciju koja se sposobi treba ponuditi pod povoljnijim uslovima nego u gradskoj građevinskoj zoni.
- 12.** U selima kontinuirano organizovati periodične obuke i edukacije za aktivno traženje posla sa ciljnom grupom mlađih.
- 13.** Unaprediti komunikaciju i informisanje zainteresovanih mlađih kroz mogućnosti koje pružaju socijalne mreže, portali lokalnih samouprava južnog Banata i Nacionalna služba za zapošljavanje.
- 14.** Postojeće nekorišćene objekte, zgrade i kuće u selima koje su u državnom vlasništvu ili su kupljene od fizičkog lica adaptirati i dati na korišćenje kao višenamenski prostor, koji će mlađi koristiti kao mesto okupljanja za: karijerni info – centar, radionice karijерне veštine, radionice za kreativnost i kulturno umetničke aktivnosti, kurseve korisnih veština, stranih jezika, biznis inkubatore i slično. Jedan takav objekat je moguće dati na korišćenje mlađim preduzetnicima, koji bi adaptirali prostor u dečji vrtić ili gerontološki klub sa kuhinjom i dnevnim boravkom.
- 15.** Zakonski urediti posebna podsticajna sredstva za: investitore koji podižu privredne objekte i kapacitete drugih namena u selima; preduzetnike kojima je cilj da kroz sistem udruživanja formiraju zadrugu ili drugi oblik lokalne

mreže proizvoda i usluga u okviru koje rade i u kojoj su angažovali mlade poljoprivrednike, zanatlige i preduzetnike iz ruralnih sredina.

16. Prilagoditi zakonski okvir kojim se domaći investitori i ulagači u privrednu proizvodnju stavlja u istu ravan sa stranim investitorima, što posredno može da pozitivno utiče i podigne nivo ulaganja u ruralnim sredinama.
17. Organizovati i podsticati: biznis inkubatore u selima; programe prekvalifikacije za jako deficitarna zanimanja, kako kod nas, tako i u svetu. U pitanju je sektor informacionih tehnologija, odnosi se u najvećem broju na zanimanje IT tehničara. Program prekvalifikacije ne zahteva puno vremena, a ima dugoročnu isplativost. Domaći IT sektor je u stalnoj potražnji, tako da bi NEET mladi koji žive u selu, imali mogućnost prekvalifikacije i bržeg zapošljavanja.

SADRŽAJ

UVOD	1	Kontekst
II Metodologija istraživanja	2	I O priručniku
IV Analiza lokalnih javnih politika u južnom Banatu	4	III Nacionalni kontekst
VI Pregled izvršene analize i klasifikacija podataka za mlade nezaposleneosobe pri Filijali NSZ Pančevo	5	V Saradnja sa Filijalom Nacionalne službe za zapošljavanje (NSZ) Pančevo
VIII Presek stanja i ključni izazovi	13	VII Projektne aktivnosti
	22	
	22	IX Projektne preporuke
	25	

Ovaj projektni priručnik predstavlja istraživanje o položaju NEET mlađih iz ruralnih sredina južnog Banata na tržištu rada, te analizira javne politike podrške zapošljivosti i preduzetništvu mlađih u južnobanatskom regionu.

Ova publikacija izrađena je uz finansijsku podršku Evropske unije.
Sadržaj publikacije isključiva je odgovornost "Centra za edukaciju i transparentnost - CETRE"
i ne odražava nužno stavove Evropske unije.

WEBAYES

Co-financed by
the European Union

